

Висновки. Необхідно зауважити, що проблема оцінки інвестиційної привабливості підприємства може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на її рівень як зовні, тобто з боку держави, регіону та галузі, так і із середини, із боку самого підприємства. Виходячи із цього, оцінку інвестиційної привабливості підприємства треба проводити за двома напрямками з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

Література:

1. Асаул А. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов./ А. Асаул // Региональная экономика. – 2004. – № 2. – С. 53-62.
2. Матвієнко П.В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів / П.В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2006. – № 12. – С. 66-71.
3. Маслак О.О. Регіональні аспекти оцінювання інвестиційної привабливості як чинника стимулювання інноваційної діяльності / О.О. Маслак, Н.Р. Стасюк, В.Й. Жежуха // Региональная экономика. – 2009. – № 3. – С. 74-79.
4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1036.155.0>.
5. Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm.
6. Петкова Л. Муніципальні інвестиції та кредити./ Л. Петкова, В. Проскурін. – Київ, 2006. – 158 с.
7. Петраев А.В. Факторы инвестиционной привлекательности. Методика оценки инвестиционной привлекательности региона (отрасли, предприятия) [Електронний ресурс] / А.В. Петраев. – Режим доступу: http://scholar.google.com/scholar_host?q=info:_AnsH32I54wJ:scholar.google.com/&output=viewport&pg=217.
8. Семина Л.А. Инвестиционная привлекательность: теоретический аспект. [Електронний ресурс] / Л.А. Семина // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 14 (195). Экономика. Вып. 27. – С. 17-19.
9. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика /Д.М. Стеченко. – К.: Вікар, 2002. – 374 с.
10. Страховий та інвестиційний менеджмент [Електронний ресурс] / Федоренко В.Г., Захожай В.Б., Чувардинський В.Г. та ін. – К.: МАУП, 2002. – 344 с.

УДК 338.43:631.15

ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

Березіна Л.М., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджується вплив зовнішньої політики агропромислового комплексу України на розвиток ефективних взаємовідносин підприємств усіх його сфер.

In the article it is observed the influence of foreign policy of Ukrainian agro-industrial complex on the development of effective mutual relations of enterprises of all its spheres.

Постановка проблеми. В Україні відбувається оновлення економічної політики як внутрішніх, так і зовнішніх сфер, пов'язаних з удосконаленням механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю. Україна має, на рівні з іншими країнами світу, побудувати свою національну систему зовнішньоекономічних зв'язків, що забезпечить перехід до інноваційного типу роз-

витку. Аналіз процесів взаємодії національної економіки із світогосподарською системою дозволяє визначити і пріоритети планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу, їх політику щодо формування взаємовідносин між собою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адаптації аграрного сектору України до процесів світової економіки, розвитку у такому контексті усіх структурних елементів АПК досліджували багато науковців, серед яких Амбросов В.Я., Богачов В.І., Гайдуцький П.І., Гончаров В.М., Даций О.І., Дорофійенко В.В., Ткаченко В.Г., Федорець Л.М., Ходаківський Є.І. та ін. Разом з тим, чисельні публікації з зазначених проблем ще не повною мірою висвітлили такі аспекти функціонування АПК, як формування ефективних взаємовідносин між підприємствами усіх його сфер та впливу на ці процеси зовнішньої політики.

Постановка завдання. Формування концепції розвитку взаємовідносин підприємств усіх сфер агропромислового комплексу визначає серед іншого і необхідність теоретичного обґрунтування впливу проблем зовнішньої політики. Саме виходячи з цих позицій, у статті зроблено спробу дослідити такий вплив та запропонувати напрями його урахування щодо розвитку ефективних взаємовідносин підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі кожна країна є часткою світового співтовариства, у якому вона, залежно від розвитку національної економіки, виконує певну роль у суспільному поділі праці.

Розвиток діяльності підприємств АПК має передбачати і формулювання завдань розвитку їх зовнішньоекономічної діяльності, а також визначити засоби їх реалізації з метою отримання максимально можливих власних економічних вигод [1, с. 69-75].

Площа сільськогосподарських угідь України становить 22 % площі цих угідь у 27 країнах-членах Європейського Союзу. З розрахунку на одного жителя України припадає 0,8 га сільськогосподарських угідь, у тому числі 0,67 га ріллі, тоді як у середньому по країнах ЄС ці показники становлять відповідно 0,38 та 0,22 га. Частка ріллі у загальносвітових обсягах становить 2,3 % [2]. Частка України у загальносвітових обсягах виробництва незначна, окрім виробництва соняшнику (табл. 1).

Таблиця 1

Частка сільського господарства України у загальносвітових обсягах виробництва аграрної продукції [2]

Показники	Значення, %
Виробництво:	
зерна	2,1
цукрових буряків	5,9
соняшнику	18,3
картоплі	6,2
м'яса всіх видів (у забійній вазі)	0,7
молока	1,7
яєць	1,3

Україна нарощує експортний потенціал сільського господарства та розширює свою присутність на зовнішніх ринках. Однак фінансова криза негативно вплинула на показники міжнародної торгівлі. У 2009 р. порівняно з 2008 р. зовнішньоторговельний обіг сільськогосподарської продукції зменшився на 17,2 %, обсяги експорту – на 13,5 %, імпорту – на 23,5 %. Водночас, частка експорту в загальному обсязі зовнішньоторговельного обігу України у цілому зросла з 16 % до 23,6 % [3].

Світове співтовариство, у контексті становлення різних форм правопорядку та набутого досвіду міждержавних відносин, сформувало певні засади світової організації торгівлі. Торговельна політика на сучасному етапі її трансформації та проблеми, що виникають на світовому ринку товарів і послуг, регулюються та узгоджуються як двосторонніми угодами, так і певними інституціональними структурами. Залежно від цього торгівля є об'єктом регулятивної діяльності низки галузевих, регіональних та міждержавних урядових і неурядових структур. До найвпливовіших структур належать три утворення у межах ООН, а саме: Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІ-ТРАЛ), Міжнародний торговельний центр.

Нині у наукових дослідженнях ще не знайшли достатнього висвітлення теоретичні і практичні питання щодо взаємозв'язку розвитку зовнішньоекономічних аспектів діяльності підприємств агропромислового комплексу та організаційно-економічних відносин між самими суб'єктами АПК. На нашу думку, ці дві сфери діяльності поєднують саме інтеграційні процеси. У змісті останніх доцільно, на наш погляд, виокремлювати два діалектично взаємопов'язаних напрями, кожен з яких зумовлює розвиток іншого. Йдеться про формування механізму самовідтворення та підтримки конкурентних переваг окремих підприємств АПК, з одного боку, та соціалізації результатів їх організаційно-економічних відносин, з іншого.

Головна мета зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу полягає у підвищенні організаційно-економічної ефективності зовнішньоекономічних операцій як важливого напрямку зміцнення і динамічного розвитку відносин між його суб'єктами в умовах зростання конкуренції. Ми вважаємо, що стратегія розвитку зовнішньоекономічної діяльності спрямовується на досягнення низки тактичних цілей, а саме: підтримки та розвитку існуючих форм та видів зовнішньоекономічних операцій; розвитку нових форм зовнішньоекономічної діяльності; формування та розвитку інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності; залучення як національних, так і іноземних інвестицій; розвитку експортного потенціалу як необхідної передумови надходження валютних ресурсів, підвищення конкурентоспроможності продукції; поглиблення міжнародної інтеграції та розвиток співробітництва із зарубіжними суб'єктами національних агропромислових комплексів.

Ефективне ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами агропромислового комплексу вимагає розвитку відповідної інфраструктури. Не відкидаючи необхідність існуючих структур, ми пропонуємо створити ін-

формаційний центр з питань розвитку зовнішньоекономічної діяльності АПК. За нашим переконанням, головними завданнями діяльності інформаційного центру мають стати: видання інформаційного бюлетеня з питань зовнішньоекономічної діяльності у сфері агропромислового комплексу; створення бази даних, необхідних для ведення зовнішньоекономічної діяльності; інформаційне сприяння роботі національних і зарубіжних структур з інвестиційних питань.

Крім того, на базі вищих навчальних закладів аграрної освіти доцільно створити інформаційно-консалтингові структури для обслуговування зовнішньоекономічної діяльності та розширення зв'язків з національними та зарубіжними консультантами, основними напрямками їх діяльності мають бути: встановлення зв'язків з провідними зарубіжними консалтинговими структурами, у тому числі на засадах спільної діяльності; надання консалтингових послуг з питань зовнішньоекономічної діяльності; проведення експертизи міжнародних комерційних угод та інвестиційних проектів; організація підготовки відповідних кадрів.

Доцільним є розширення участі підприємств АПК у міжнародних виставках та ярмарках, торгах, аукціонах та біржовій торгівлі, створення та розвиток торгових домів, спільних підприємств, дочірніх підприємств та філій за кордоном, іноземних представництв.

Ми дійшли висновку про необхідність розширення підприємствами агропромислового комплексу виробництва продовольства з високим ступенем переробки, що користується попитом на зовнішніх ринках, і, відповідно, експорту конкурентоспроможної продукції внаслідок реалізації програм повного виробничого циклу і використання маркетингових заходів (створення сучасних видів упаковок, маркування, реклами на зовнішніх ринках), поки що товарна структура зовнішньої торгівлі не відповідає цим вимогам (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать, що у 2009 р. імпорт перевищив експорт на 5737,4 млн. дол. США. У товарній структурі зовнішньої торгівлі переважають промислові товари як у імпорті, так і в експорті. Промислові товари у експорті складають 75,3 %, у імпорті – 88,9 %. Серед продовольчих товарів у експорті продукти рослинного походження складають 12,7 %, у імпорті – 2,8 %; готові харчові продукти – 5,3 % та 4,5 % відповідно; жири та олії тваринного або рослинного походження – 4,5 % та 0,8 % відповідно; живі тварини, продукти тваринного походження – 1,5 % та 2,8 % відповідно.

Відбулося зростання експорту агропродовольчої продукції. Протягом 4 місяців 2010 р. її експортовано на суму 2991 млн. дол. США, що на 6 % більше відповідного періоду 2009 р. Зокрема, зросли обсяги експорту м'яса та м'ясопродуктів у 2,5 рази, молокопродуктів – в 1,7 рази, олії – в 1,4 рази, тютюну та виробів з нього – на 12 %, цукру – на 9 %, що свідчить про зростаючу конкурентоспроможність цілої низки вітчизняних товарів на зовнішніх ринках. Зовнішньоторговельне сальдо позитивне і становить 1075,2 млн. дол. США [4].

**Товарна структура зовнішньої торгівлі України, 2009 р.,
млн. дол. США [3, с. 260]**

Види товарів	Експорт		Імпорт	
	усього	частка у загальному обсязі, %	усього	частка у загальному обсязі, %
Усього	39695,7	100,0	45433,1	100,0
Продовольчі товари	9514,9	24,0	4936,0	10,9
у тому числі				
живі тварини, продукти тваринного походження	596,0	1,5	1267,5	2,8
продукти рослинного походження	5034,9	12,7	1259,9	2,8
жири та олії тваринного або рослинного походження	1796,0	4,5	374,3	0,8
готові харчові продукти	2088,0	5,3	2034,3	4,5
Промислові товари	29906,6	75,3	40408,3	88,9
Різне	274,2	0,7	88,8	0,2

Відповідно до державної аграрної політики, сільськогосподарська галузь у Стратегії інтеграції України до Європейського союзу, яка базується на вимогах Маастрихтського договору, визначена як сфера підвищеної уваги. Саме це зумовлює необхідність подальшого поглиблення наукових розвідок та пошуку шляхів щодо адаптації господарської діяльності суб'єктів АПК до процесів євроінтеграції. У зв'язку з цим варто нагадати, що принципи єдиної європейської сільськогосподарської політики були закладені на конференції у м. Стреза (Італія) ще у 1958 р. [5]. За своїм змістом такі принципи зводилися до домінування інтересів Співтовариства, фінансової підтримки імпорту й експорту тощо.

За нашим переконанням, серед вирішальних напрямів активізації зовнішньоекономічних відносин підприємств АПК України, реалізації їх експортного потенціалу варто виокремити наступні: завершення процесів формування ефективного власника у системі АПК; запровадження інноваційного розвитку усіх складових елементів господарського механізму підприємств агропромислового комплексу; виокремлення політичної складової у зовнішній політиці підприємств АПК з метою активізації міжнародного обміну продовольством; розширення обсягів експортоорієнтованого виробництва на підприємствах АПК; зменшення залежності усіх підприємств агропромислового комплексу України від імпорту; прискорення процесів здійснення стандартизації і сертифікації відповідно до міжнародних вимог.

Висновки. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності у сфері агропромислового комплексу та розв'язання відповідних проблем може відбуватися шляхом: інтеграції та розширення участі України у діяльності сільсько-

господарських міжнародних організацій; здійснення заходів щодо поширення практики укладення дво- чи багатосторонніх міжурядових торговельних угод в аграрній сфері та наданні інформації учасникам внутрішнього ринку щодо кон'юнктури зовнішніх ринків через створену систему моніторингу; розвитку зовнішньоекономічної маркетингової кооперації; сприяння залученню іноземних інвестицій для забезпечення впровадження сучасних технологій, менеджменту, розвитку кооперації та вертикальної інтеграції, підвищення конкурентоспроможності національної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку; стимулювання збільшення обсягів виробництва і постачання на зовнішній ринок екологічно чистої сільськогосподарської продукції; удосконалення та гармонізації національного законодавства з вимогами СОТ та ЄС; відновлення інституту сільськогосподарських радників при посольствах України з охопленням найбільш привабливих для експорту регіонів світу; удосконалення механізму інформаційного забезпечення розвитку експортного потенціалу агропромислового комплексу України; посилення контролю за цінами на сільськогосподарську продукцію для запобігання заниженню ціни як способу ухилення від податків і вивезення грошових засобів за кордон.

Зазначене, за нашим переконанням, сприятиме формуванню ефективних взаємовідносин між підприємствами усіх сфер АПК. Перспективи подальших наукових розвідок мають передбачати дослідження особливостей використання ресурсного потенціалу підприємств АПК з урахуванням зовнішньої політики.

Література:

1. Федорець Л.М. Вектори стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності АПК регіону / Л.М. Федорець // Економіка АПК. – 2009. – № 5. – С. 69-75.
2. Панорама аграрного сектору України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua>
3. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2010. – 567 с.
4. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції: Монографія / Авт. кол.: М. Бетлій та ін.: за ред. О.М. Бородіної. – Ужгород: ІВА, 2006. – 496 с.
5. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1158 від 19 вересня 2007 року. – www.zakon.rada.gov.ua.

УДК 338.432:631.162

ОПТИМІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРЕДИТНОЇ РЕСТРИКЦІЇ

Єфімова Л.М., аспірант

Дніпропетровський державний аграрний університет

Досліджено теоретичні та практичні аспекти формування оборотних коштів. Визначено джерела фінансування підприємств аграрного сектора в умовах кредитної рестрикції.

Investigate theoretical and practical aspects formulate circulating assets. Determine sources finance enterprises agricultural sector in conditions credit restriction.